

Klart språk

- et studieprogram på BA-nivå ved Universitetet i Oslo

Innledning

Klarspråk har de siste ti årene vært et innsatsområde i offentlig sektor i Norge, både statlig og kommunalt. Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI), Språkrådet og KS har alle drevet og koordinert klarspråkprosjekter. Innsatsen har både hatt en demokratisk og en økonomisk begrunnelse, og det er nå en økende etterspørsel etter medarbeidere med særlig kompetanse i klart språk. Også i privat sektor har det vært en økende oppmerksomhet på dette, forstått som hensiktsmessig internkommunikasjon og kundekontakt.

Målet med vårt nye studieprogram er å utvikle et praksisrettet utdanningsløp som først og fremst skal sikre at offentlig sektor har tilgang til medarbeidere med særskilt klarspråkkompetanse (heretter kalt «klarspråkkonsulenter»), men som også kan tilby gode kandidater til kommunikasjonsrelatert arbeid i privat sektor. Forslaget omfatter både en 40-gruppe og et fullt BA-løp. Studiet organiseres som et eget studieprogram. Å være en god klarspråkkonsulent i dagens forvaltning og arbeidsliv krever et tverrfaglig sett av kunnskaper – informert av samfunnsfag, juss, mediefag, informatikk m.v..

En god klarspråkkonsulent trenger inngående kunnskap om ulike språkteorier, språkforståelser og klarspråklige perspektiver i kombinasjon med kjennskap til ulike tekstsjangre i offentlig sektor og arbeidsliv for øvrig. De obligatoriske emnene i 80-gruppen skal sikre at studentene dels kan skrive i et godt og korrekt språk, og dels også kan skape hele tekster, klassiske «papirtekster» så vel som nett-tekster, som ivaretar sine funksjoner på best mulig måte. Vi har lagt inn et obligatorisk praksissemester med veiledet BA-oppgave for å sikre at studentene både bygger nettverk og opparbeider seg erfaring med tekstarbeid i arbeidslivet. Det legges opp til at instituttet inngår avtaler med ulike offentlige institusjoner og private tilbydere for å sikre at vi har praksisplasser. Det skal også åpnes for at studentene selv kan finne praksisplass, herunder på egen arbeidsplass. Bacheloroppgaven på 10 studiepoeng skal knyttes opp mot praksisoppholdet, og sikre at studentene får rom til grundig å reflektere faglig over erfaringene de har gjort seg.

Studiet inneholder en rekke nye emner, men vil også bestå av eksisterende emner ved Universitetet i Oslo. *NOR1100 – Norsk Grammatikk* finnes allerede og er et grunnleggende emne som alle som skal studere norsk språk tar ved ILN. Emnet består av fellesforelesninger og gruppeundervisning, og på gruppeundervisningen kan det opprettes særskilte klarspråksgrupper, spesielt for denne studieretningen. I tillegg foreslås det at instituttet oppretter emnene «Sakprosa fra det offentlige», «Tekst, demokrati og rettssikkerhet» og «Klarspråklig metode – arbeidsformer og målingsmetoder» i tillegg til det nevnte BA-oppgave-emnet. Kompetanse i nynorsk vil sikres gjennom hele studieløpet.

De aller fleste klarspråklige utfordringer har en juridisk komponent. ILN har de siste årene hatt et relativt nært samarbeid med JUS om klarspråk, og da det ble klart at fakultetet mottok en langsiktig særbevilgning fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for bl.a. å opprette et professorat i juridisk klarspråk, var ILNs ledelse og Retkom-miljøet invitert til avtaleundertegnelsen utfra et klart formulert ønske om samarbeid. Siden har det vært seminarer mellom klarspråkmasterstudenter på de to fakultetene og professorene Graver og

Tønnesson har holdt fellesforelesninger for masterstudenter på JUS, hvorav flere nå har levert masteravhandlinger om klarspråk. 22.-23. mai i år samarbeides det om forskningskonferansen Klart språk og medborgerskap med JUS som hovedarrangør, men der ILN leder komitéarbeidet. Dersom institutt og fakultet slutter opp om planen for ILNs klarspråkprogram, vil vi følge opp kontakten med våre samarbeidspartnere på JUS med sikte på å opprette et «Klart lovspråk»-emne.

NOR1108-Klarspråk, et av de få tilbud i klarspråk som er blitt tilbudt på ILN, har jevnt over hatt store søkertall. Ikke bare har UiO-studentene omfavnet emnet, det har også ansatte i offentlig sektor¹. I tillegg har det hvert semester vært levert 1-2 masteroppgaver om klarspråk de siste årene, de fleste på studieretningen Retkom, men også på NOAS og på lektorprogrammets nordisk-spesialisering. Det nye programmet skal rette seg både mot nye studenter og mot ansatte i privat og offentlig sektor.

Studiet vil, som det går fram av vedlagte tabell, inneholde tre nye 10 stp.-emner samt en BA-oppgave på 10 stp. som skal veiledes, i tillegg til en viss praksisveiledning. Dette vil følgelig kreve følgende undervisningsressurser: Forelesere og sensorer til 4x10 stp.-emner (ett på førstesemester, to på andresemester, ett på femte semester). Veiledere til BA-oppgave og praksisrapport.

De anbefalte 40-gruppene i BA-løpet vil dels kunne fungere som språkteoretiske fordypninger, dels som supplerende kompetanser innenfor eksempel samfunnsfag, informatikk eller mediefag. Ved å anbefale en rekke ulike 40-grupper i BA-studiet, vil vi sikre at de uteksaminerte studentene har variert kompetanse. På denne måten kan studentene i større grad forfølge særinteresser, samtidig som det inspirerer til nye perspektiver i klarspråkforskningen. Hvis studentene kombinerer BA-programmets 80-gruppe med en gjennomtenkt sammensetning av 40-gruppen (se tabelloversikten nedenfor) vil de kunne styre mot flere ulike masterprogrammer. De kvalifiserer for eksempel til masteropptak i både RETKOM; NOAS, NOR-SPRÅK, NOR-LITT og LING. Studentene kvalifiserer også til Organisasjon, ledelse og arbeid (OLA)-master ved SV-fakultetet hvis de velger et metodeemne blant de frie emnene. Med STV-40-gruppe i tillegg til strategisk valg av STV-emner i frie emner, kvalifiserer de også til master i statsvitenskap. Det samme gjelder for eksempel for opptak til master i forvaltningsinformatikk, sosiologi og rettssosiologi. De ulike studieveiene vil vi redegjøre for på programsidene.

80-gruppe KLAR

Obligatoriske emner

- NOR1100 – Norsk grammatikk.
<http://www.uio.no/studier/emner/hf/iln/NOR1100/KLAR> 1xxx Sakprosa fra det offentlige. 10. stp. (Nytt emne)
- KLAR 2xxx Tekst, demokrati og rettssikkerhet. 10 stp. (Nytt emne)
- KLAR 2xxx Klarspråklig metode – arbeidsformer og målingsmetoder. 10 stp. (Nytt emne)
- KLAR 3xxx Klarspråklig bacheloroppgave. 10 stp. (Nytt emne)
- KLAR 3xxx Praksisopphold. 20 stp (nytt emne)

¹ Framstillinga bygger på Ida Seljeseths utsagn, basert på situasjonen i 2014 og 2015 da hun var emneansvarlig.

Praksisopphold 20 stp. BA-oppgave 10 stp.

I praksisoppholdet skal studentene få erfaring med strategisk klarspråkarbeid og med praktisk tekstarbeid. Studentene kan få praksisopphold i regi av Universitet i Oslo², ha praksisopphold på eventuell egen arbeidsplass i samarbeid med Universitetet i Oslo eller skaffe seg en egen praksisplass i et skandinavisk eller engelskspråklig land, også da i samarbeid med Universitetet i Oslo. Samtlige praksisplasser skal godkjennes av Universitetet i Oslo. Underveis i praksisoppholdet skal studentene ha tilgang til veiledning ved Universitetet i Oslo. Praksisoppholdet avsluttes med en praksisrapport som vurderes som bestått eller ikke bestått.

BA-oppgaven skal være teoretisk informert og bygge på studentens praksisrapport. Som for øvrige BA-oppgaver tilbys innledende forelesninger og individuell eller gruppevis veiledning under arbeidet med oppgaven.

Valgfritt emne i 80-gruppa

Ett emne på 1000-nivå eller 2000-nivå med emnekodene RETKOM, LING, MEVIT, LIT, NOR, NOAS m.fl.

Studentutveksling med utlandet 30 stp.

Som det framgår av tabellen, legges det opp til at fjerde semester kan foregå som et studium i utlandet. Studenten tar her emner tilsvarende 30 stp., og det settes ingen geografiske, språklige eller faglige grenser. I utgangspunktet vil studentene på utveksling ta dette som frie emner i graden, men vi vil likevel opprette samarbeidsavtaler med særlig relevante læresteder³, ev. kan eksisterende samarbeidsavtaler utvides. Det legges til rette for at skandinaviskkyndige studenter fra læresteder i utlandet kan følge undervisning og ta eksamen hos oss i programmets andre eller tredje semester.

Generelt om undervisningsformer

Det skal gjennomføres regulær undervisning i forelesnings- og seminarform på dagtid, men med særlig stor vekt på praktisk skrivetrening i ulike medier og praktisk forankret analysearbeid. En del av undervisningen bør kunne foregå i digitale klasserom, og det skal legges stor vekt på interaktivitet og samarbeid studenter imellom, både gjennom tradisjonell kollokvievirksomhet og gjennom Canvas (eller andre framtidige UiO-læringsplattformer).

Generelt om vurdering

For de fleste emnene gjennomføres det mappevurdering med karakterskala (A-F). Bruk av mapper har både allmenn-didaktiske grunner, men begrunnes også med dette studiets særlige kombinasjon av praktiske ferdigheter og teoretisk kunnskap. En del av arbeidene i mappene skal gjennomføres som fellesoppgaver, og i alt vurderingsarbeid vil det legges vekt på gjensidig student-vurdering, i tillegg til lærernes vurdering og evaluering. I arbeidslivet generelt, men særskilt innen klarspråkarbeid, står kollegavurdering av tekster helt sentralt, og studiet bør forberede for denne delen av virksomheten.

² Instituttet bør inngå noen faste avtaler med store offentlige institusjoner om å ta imot en til tre praksisstudenter i semesteret. Aktuelle kandidater er NAV, Barne- og likestillingsdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Oslo kommune, KS og Universitetet i Oslo.

³ Særlig relevante læresteder vil for eksempel være språkkonsult-utdanningene ved svenske universiteter, technical writing-programmer i USA og SFL-programmer i Australia og Storbritannia.

40-gruppe KLAR

40-gruppen skal være tilgjengelig for studenter på andre institutter og fakulteter som en del av andre bachelorløp. Planen er å markedsføre den spesielt mot Juridisk fakultet, Institutt for statsvitenskap og Institutt for medier og kommunikasjon.

Disse tre emnene er obligatoriske:

- KLAR 1xxx Sakprosa fra det offentlige. 10. stp. (Nytt emne)
- KLAR 2xxx Tekst, demokrati og rettssikkerhet. 10 stp. (Nytt emne)
- KLAR 2xxx Klarspråklig metode – arbeidsformer og målingsmetoder. 10 stp. (Nytt emne),

Dessuten kan det velges ett valgfritt emne, slik som

- NOR1100, RETKOM1102, NOAS1100, LING1109 eller ARB1404.

Samarbeid med ulike fagmiljøer på ILN:

Emnet NOR1100 - Norsk grammatikk, ivaretas nå allerede av fagmiljøet nordisk språk.

I dagens samfunn produseres og leses stadig flere tekster digitalt. Dette skaper både nye utfordringer og nye muligheter for tekstutforming. I samtlige emner vil det legges vekt på at mye skriftlig kommunikasjon i arbeidslivet i dag er digital, og at utforming og bruk av for eksempel digitale skjemaer og brevmaler er viktige utfordringer i det daglige klarspråkarbeidet. Her vil ILNs kompetanse, bl.a. knyttet til EDD (ILNs enhet for digital dokumentasjon) kunne komme til nytte. Selv om Retkom og ILN for øvrig således allerede innehar en del av kompetansen som skal til for å undervise i KLAR-emnene, forutsetter innføringen av de nye emnene nye lærerressurser. I den forbindelse vises det til at en klarspråkstilling allerede finnes i ILNs stillingsplan.

Litt om de nye emnene

KLAR 1xxx Sakprosa fra det offentlige

I dette emnet vil vi utforske de ulike sjangrene som forfattes av det offentlige. Med utgangspunkt i sjangerteori, retorikk, resepsjonsteori, tekstlingvistikk og sakprosateori skal studentene lære å tolke tekster fra det offentliges funksjon, og lære og øke disse tekstenes funksjonalitet.

Omfang: 28 timer.

Undervisning: Seminarundervisning

Vurdering: Mappe

KLAR 2xxx Tekst, demokrati og rettssikkerhet

I dette emnet vil vi utforske sammenhengen mellom tekst, demokrati og rettssikkerhet. Med utgangspunkt i demokratiteori, juridiske forståelser av rettssikkerhet og tekstteori skal studentene lære å vurdere etiske og samfunnskonstruktive aspekter ved tekster fra det offentlige.

Omfang: 28 timer.

Undervisning: Seminarundervisning

Vurdering: Mappe

KLAR 2xxx Klarspråklig metode – arbeidsformer og målingsmetoder

I dette emnet vil vi utforske metoder for tekstproduksjon og metoder for å måle tekstforståelse. Emnet strekker seg fra å bli klar over og kunne bruke de vanligste skriveverktøyene og målemetodene, til å kunne vurdere hvilke metoder man bør velge og hvordan man kan måle effekt og tolke resultatene.

Omfang: 28 timer.

Undervisning: Seminarundervisning

Vurdering: Mappe

KLAR 3xxx – Klarspråklig bacheloroppgave

I dette emnet skal studentene levere en bachelor-oppgave med omfang 10 sider/23 000 tegn. Bacheloroppgaven skal ta utgangspunkt i erfaringene studentene har gjort seg under praksisoppholdet og bygge på praksisrapporten. På denne måten skal studentene få muligheten til grundig å reflektere faglig over egen erfaring.

Omfang: 10 sider BA-oppgave

Organisering: Felles undervisning i akademisk skriving og individuell veiledning

Vurdering: Som ved andre BA-oppgaver. Karakterskala (A-F)

Særlig relevante støttegrupper i BA-løpet

[Informatikk40 \(IN40\)](#)

[Forvaltningsinformatikk for bachelorstudenter i informatikk: design, bruk, interaksjon \(40DRI-MNB\)](#)

[Lingvistikk \(40LING1\)](#)

[Moderne retorikk og språklig kommunikasjon \(40RETKOM\)](#)

[Nordisk språk \(40NORS2\)](#)

[Nordisk språk og tekst \(40NORST\)](#)

[Norsk som andrespråk \(40NOAS2\)](#)

[Organisasjon, ledelse og arbeid – tverrfaglig \(40-OLA-TVERR\)](#)

[Organisasjon, ledelse og arbeid \(40ORG\)](#)

[Psykologi \(40PSY\)](#)

[Sosiologi \(40-SOS2\)](#)

[Statsvitenskap \(40-STV\)](#)

[Teoretisk filosofi med vekt på språk, logikk og erkjennelse \(40FIL5\)](#)

[Helseledelse \(40HELSELED\)](#)

[Økonomisk analyse \(40-ØK-ANALYSE\)](#)

		10 stp.	10 stp.	10 stp.
6. semester		80-gruppe-emne KLAR 3xxx Klarspråklig bacheloroppgave	80-gruppe-emne Praksisopphold	
5. semester		80-gruppe-emne KLAR 2xxx Klarspråklig metode – arbeidsformer og målingsmetoder	Frie emner	40-gruppe-emne
4. semester	A	Utenlandsopphold		
	B	Frie emner	Frie emner	Frie emner
3. semester		80-gruppe-emne Valgfritt emne f.eks. ARB1404	40-gruppe-emne	40-gruppe-emne
2. semester		80-gruppe-emne KLAR 2xxx Tekst, demokrati og rettssikkerhet 40- gruppe-emne	Exphil	40-gruppe-emne
1. semester		80-gruppe-emne NOR1100 – Norsk grammatikk	80-gruppe-emne KLAR 1xxx Sakprosa fra det offentlige	EXFAC03-SPR - Examen facultatum, språkvitenskap

Tabell over studieprogrammet Klart språk.